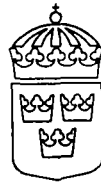

Regeringens proposition

1987/88: 74

om skördeskadeskydd

Prop.
1987/88: 74

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 10 december 1987.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Mats Hellström

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag rörande vissa frågor om det framtida skördeskadeskyddet.

1 Förslag till

Lag om beslutanderätt för Stiftelsen Lantbrukarnas skörde-skadeskydd

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Regeringen får överlämna till Stiftelsen Lantbrukarnas skörde-skadeskydd att besluta i ärenden om skörde-skadeskydd.

2 § Statistiska centralbyrån skall till Stiftelsen Lantbrukarnas skörde-skadeskydd lämna ut sådana uppgifter som behövs för handläggning av ärenden om skörde-skadeskydd.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1988.

2. Den som hos Stiftelsen Lantbrukarnas skörde-skadeskydd har tagit befattning med en fråga som avses i 1 § får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han därvid har erfarit om affärs- eller driftsförhållanden hos enskild. Bestämmelsen gäller under år 1988.

Lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 4 § och bilagan till sekretesslagen (1980: 100)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

9 kap.

4 §

Sekretess gäller i sådan särskild verksamhet hos myndighet som avser framställning av statistik samt, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i annan därmed jämförbar undersökning, som utförs av myndighet, för uppgift som avser enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden och som kan hänföras till den enskilde. Uppgift i företagsregister, uppgift som avser avliden, uppgift som behövs för forskningsändamål, uppgift som avser personal- och lönestatistik och uppgift, som inte genom namn, annan identitetsbeteckning eller därmed jämförbart förhållande är direkt hänförlig till den enskilde, får dock lämnas ut, om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider skada eller men.

Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas enligt vad som föreskrivs i lag om beslutanderätt i ärenden om skördekadestydd.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år, såvitt angår uppgift om enskilds personliga förhållanden, och annars i högst tjugo år.

Bilaga²

I enlighet med vad som anges i 1 kap. 8 § skall vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndighet i tillämpliga delar gälla också handlingar hos något av de organ som nämns nedan i den mån handlingarna hör till där angiven verksamhet hos organet. Verksamheten anges i förekommande fall med hänvisning till numret i Svensk författningssamling (SFS) på den författning med stöd av vilken verksamheten har uppdragits åt organet.

Nuvarande lydelse

Stiftelsen Svensk-norska samarbetsfonden

Stiftelserna Nordiska museet, Riksutställningar, Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI), Sveriges Tekniska mu-

statligt stöd i form av stipendier (SFS 1976: 1046)

prövning av anställnings- och arbetsvillkor och andra frågor som rör statligt reglerad anställning hos stiftelsen (SFS 1976: 1046)

¹ Lagen omtryckt 1985: 1059.

² Med nuvarande lydelse avses i prop. 1986/87: 151 föreslagen lydelse.

Föreslagen lydelse

Stiftelsen Svensk-norska samar-
betsfonden

*Stiftelsen Lantbrukarnas skörde-
skadeskydd*

Stiftelserna Nordiska museet,
Riksutställningar, Stockholms in-
ternationella fredsforskningsinsti-
tut (SIPRI), Sveriges Tekniska mu-
seum och WHO Collaborating
Centre on International Drug Moni-
toring

statligt stöd i form av stipendier
(SFS 1976: 1046)

*prövning av ärenden om skörde-
skadeskydd (SFS 1988:00)*

prövning av anställnings- och ar-
betsvillkor och andra frågor som
rör statligt reglerad anställning hos
stiftelsen (SFS 1976: 1046)

Denna lag träder i kraft, i fråga om 9 kap. 4 § den 1 april 1988, och i övrigt
den 1 januari 1989.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 10 december 1987

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Bodström, Göransson. Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Johansson, Hulterström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén

Föredragande: statsrådet Hellström

Proposition om skördeskadeskydd

1 Inledning

Mellan företrädare för regeringen och Lantbrukarnas förhandlingsdelegation träffades den 10 november 1986 en principöverenskommelse om att Lantbrukarnas riksförbund (LRF) skall överta huvudmannskapet för ett nytt skördeskadeskydd.

En för staten och LRF gemensam arbetsgrupp har därefter haft i uppdrag att närmare utreda och lämna förslag till utformning av det nya skyddet.

Arbetsgruppen lade i april 1987 fram ett sådant förslag. Förslaget innehåller också en överenskommelse mellan staten och LRF. Överenskommelsen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

I prop. 1986/87: 146 om reglering av priserna på jordbruksprodukter m. m. togs bl. a. frågan om det framtida skördeskadeskyddet upp. Regeringen förordade i propositionen att LRF skulle vara huvudman för ett nytt skördeskadeskydd fr. o. m. 1988 års skörd och hemställde om riksdagens godkännande i denna del. Riksdagen beslutade i enlighet med hemställan (JoU 1986/87: 26, rskr. 346).

Samtidigt som regeringen förelade riksdagen frågan om huvudmannskapet uttalades att flera av de frågor som behandlades i överenskommelsen var av den arten att riksdagen måste besluta i ärendet innan en överföring kunde ske. Förslag i de olika frågor som fordrade riksdagens ställningstagande skulle utarbetas och föreläggas riksdagen senast hösten 1987. Under hösten har förnyade överläggningar ägt rum mellan företrädare för regeringen och LRF. Jag återkommer nu till frågan om det framtida skördeskadeskyddet.

2 Bakgrund

2.1 Nuvarande skördeskadeskydd

Nuvarande skördeskadeskydd tillkom år 1961. Dessförinnan hade staten vid större skördeskador genom bl. a. prishöjningar lämnat stöd till jordbrukarna.

Skördeskadeskyddet omfattar samtliga jordbruksföretag med minst två hektar brukad åker. I skyddet ingår alla allmänt odlade grödor. De grödor som inte ingår är främst trädgårdsväxter, kokärter, konservärter, åkerbönor och bruna bönor.

Skördeskadeskyddet är ett ekonomiskt skydd vid skördenedsättning. Om skörden är betydligt lägre än man normalt kan förvänta sig utgår ersättning oavsett orsak. Vid skadeberäkningen beaktas såväl förluster på grund av låg skörd som förluster förorsakade av dålig kvalitet. Skyddet avser inte enskilda grödor utan det sammanlagda skörderesultatet för företaget. Genom skördeskadeskyddet skall i princip endast stora skördeskador ersättas. Avsikten är att det skall vara ett katastrofskydd.

Skördeskadeskyddet är obligatoriskt. Varje jordbrukare är skyldig att i början av juni varje år lämna uppgifter om åkerarealens användning till statistiska centralbyrån (SCB). Dessa arealuppgifter används för ersättningsberäkningarna i skördeskadeskyddet samt utgör underlag för delar av lantbruksstatistiken. Varje jordbrukare får besked om beräkningsresultatet. Skördeskadeersättningen betalas ut före mars månads utgång året efter skadeåret utan att ansökan om ersättning behöver göras.

Ersättningsberäkningarna för de enskilda jordbruksföretagen baseras på uppgifter från gården om arealfördelningen på olika grödor. Uppgifterna om skördens storlek och kvalitet hämtas däremot inte från den enskilda gården. I stället beräknas områdestal som baseras på det genomsnittliga skördeutfallet för olika grödor inom området. För skördeskadeskyddets syften är landet indelat i 420 skördeområden. För varje område och för var och en av de i skyddet ingående grödorna fastställs årligen normskörd, aktuell skörd, normkvalitet, aktuell kvalitet och skördevariation.

Med ledning av skörde- och kvalitetsuppgifter samt uppgifter om gällande grundpriser, i de flesta fall per den 1 november skadeåret, beräknas normskördevärde, aktuellt skördevärde och skördevariation i kronor per hektar.

Företagets areal av varje gröda multipliceras med normskördevärdet resp. det aktuella skördevärdet för skördeområdet. På detta sätt erhålls ett normskördevärde och ett aktuellt skördevärde för varje gröda som odlas på företaget. Om summan av de aktuella skördevärdena är mindre än summan av normskördevärdena, utgör skillnaden den beräknade skadan. Ersättning utbetalas om skadan är större än självrisken och avrundas till närmast hela hundratal kronor.

Genom att de aktuella skördarna bestäms för skördeområden kan enskilda eller grupper av företag drabbas av betydande skador utan att skördeskadeskyddet löser ut, eller att det löser ut med otillräcklig effekt. Företagare som drabbas av mycket allvarliga skördeskador men som på grund av

skyddets konstruktion inte får ersättning eller endast får obetydlig ersättning kan söka behovsprövade bidrag.

Ersättningar och bidrag utbetalas från en fond – skördeskadefonden. Medel till denna har tillskjutits från staten och jordbruket. För närvarande utgörs tillskottet till fonden endast av ränta på inestående medel.

Fonden förvaltas av statens jordbruksnämnd som är huvudmyndighet för skördeskadeskyddet. Jordbruksnämnden ansvarar för insamling av avgiftsmedlen och för utbetalning av ersättningar. Nämnden beslutar vidare om behovsprövade bidrag.

SCB svarar för den största delen av arbetet med skördeskadeskyddet. Sålunda svarar SCB för den centrala ledningen av de objektiva skördeuppskattningarna samt fastställer indelningen i skördeområden. SCB svarar också för insamling, granskning och kontroll av bl. a. arealuppgifter från samtliga jordbruksföretag i landet samt beräknar normskördar, aktuella skördar, normpriser och aktuella priser, skördevariationer och ersättningar. Dessutom ombesörjer SCB utskrift av utbetalningskort och ersättningsbesked samt svarar för stickprovskontroll av jordbrukarnas arealuppgifter.

Lantbruksnämnderna utför fältarbetet vid de objektiva skördeuppskattningarna med hjälp av särskilda provtagare och medverkar vid fältkontroller av arealuppgifterna. Nämnderna samlar in arealuppgifter från jordbrukare, som inte lämnat in dessa trots påminnelser, samt medverkar vid granskning av arealuppgifter i fall som kräver lokalkännedom eller kontakt med jordbrukarna. Dessutom insamlar och granskar nämnderna individuella anmälningar av skördeskador i samband med s. k. tillfälliga åtgärder.

I dag svarar fonden helt för kostnaderna för skyddets administration.

En särskild nämnd – skördestatistiska nämnden – har till uppgift att utreda frågor om skyddets utformning och omfattning samt avge förslag till förbättringar av skyddet. Grunderna för skyddet är fastställda av riksdagen. Varje år beslutar regeringen om skördeskadeskyddets statistiska och tekniska utformning efter förslag från skördestatistiska nämnden.

2.2 Tidigare utredningar

Efter bemyndigande av regeringen tillkallade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i mars 1976 fem sakkunniga med uppdrag att se över skördeskadeskyddet inom jordbruket. De sakkunniga, som antog benämningen utredningen om skördeskadeskyddet, avlämnade i maj 1979 betänkandet (SOU 1979: 53) Nytt skördeskadeskydd.

Utredningen lade fram två alternativa förslag till skördeskadeskydd, nämligen ett kombinerat låne- och bidragssystem och ett system bestående av nuvarande områdesskydd med vissa individuella kompletteringar. Staten borde enligt utredningen vara huvudman för skördeskadeskyddet oavsett vilket av de båda föreslagna systemen som valdes.

För att vidare utreda vissa frågor om skördeskadeskyddets framtida utformning tillkallade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i maj 1983 en särskild sakkunnig som i augusti 1983 redovisade resultatet av sitt arbete i promemorian (Ds Jo 1983: 8) Skördeskadeförsäkring. I promemorian föreslogs en individualisering av skyddet. Som exempel på skyddssys-

tem som därvid kunde komma till användning diskuterades ett alternativ med förhöjd självrisk och ett alternativ med individuella tilläggspremier. Vidare föreslogs att huvudmannskapet för skyddet skulle överföras på försäkringsbolag och de löpande kostnaderna för skyddet överföras på jordbruket.

Såväl betänkandet som promemorian har remissbehandlats. Förslagen har dock inte föranlett några beslut om ändringar i skördeskadeskyddet.

3 Föredragandens överväganden

3.1 Allmänna utgångspunkter

Nuvarande skördeskadeskydd infördes år 1961. Syftet är att ge jordbruksföretagen ett skäligt ekonomiskt skydd mot förluster på grund av skördeskador.

Skördeskadeskyddet har sedan tillkomsten utsatts för kritik från i första hand enskilda jordbrukare eller grupper av jordbrukare. Även om vissa förändringar har genomförts i skyddet har jordbrukarnas möjligheter att påverka skyddets utformning ansetts vara alltför begränsade. Mot den bakgrunden har det varit angeläget för jordbrukarna att själva få överta ansvaret för administrationen, finansieringen och den närmare utformningen av skyddet.

Riksdagen har också, som tidigare nämnts, godkänt att huvudmannskapet för skyddet överförs till LRF. Genom en sådan överföring ges jordbruket frihet att utforma ett lämpligt skördeskadeskydd.

Samtidigt måste emellertid beaktas de allvarliga återverkningar som stora skördeskador av typen naturkatastrof kan få. Sådana skador kan staten inte fränsäga sig ansvaret för.

Staten bör följaktligen ha kvar ett övergripande ansvar för katastrofartade skador på skörden. Överenskommelsen med LRF innebär också att staten även i fortsättningen skall ha ett övergripande ansvar vid skördeskador av naturkatastrofkaraktär som drabbar stora områden.

Dessutom bör emellertid staten även i fråga om skyddet i övrigt, dvs. till de delar huvudmannskapet överföres på LRF, försäkra sig om att vissa grundläggande krav på det framtida skyddets utformning uppfylls. I det följande kommer jag att behandla dessa frågor och frågan om administration och finansiering av skyddet.

3.2 Skyddets omfattning

Den med LRF träffade överenskommelsen innebär att jordbruksnäringen själv utifrån vissa utgångspunkter skall svara för utformningen av skyddet. I överenskommelsen med LRF har således vissa riktlinjer för skyddet angivits. Dessa innebär enligt överenskommelsen bl. a. att skyddet väsentligen är ett individuellt totalskadeskydd och att det är öppet för alla jordbrukare med mer än 5,0 ha åker. Väsentliga ändringar får enligt överenskommelsen inte göras utan regeringens medgivande.

För riksdagens information lämnas här en redogörelse för huvuddragen i det system som LRF avser att tillämpa.

Som skadeområden avgränsas årligen de geografiska områden där totalskador har större omfattning. Endast inom dessa skadeområden skall ersättning kunna utgå. Jordbrukare får inom sådana områden anmäla arealer där skörden inte kan bärgas eller skadorna på skörden i fält är sådana att skörden måste kasseras. Skyddet gäller inte partiella skador och normalt inte heller utvintringsskador och osådda arealer.

Beräkningen av skördeersättningen sker individuellt för varje företag. Vid beräkning av skördeskadorna utgår man från totalskadad areal och normskördevärdet i området för den aktuella grödan. Skördeutfallet av andra grödor som odlas på företaget beaktas inte. Ersättningen beräknas som skördeskadorna på totalskadad areal minskad med en självrisk beräknad på gårdens totala normskördevärde. Viss minimistorlek på utbetald ersättning kan komma att bestämmas.

En självrisk på 20–25 % skall tillämpas. Självrisken kan behöva vara olika stor i olika områden beroende på hur stor sannolikheten för totalskador är. Även individuella variationer kan ifrågakomma.

3.3 Administration av skyddet

Enligt överenskommelsen skall LRF utöva huvudmannskapet för skördeskadeskyddet genom en särskild juridisk person. LRF har för detta ändamål inrättat en stiftelse vars ledamöter utses av LRF:s styrelse. Stiftelsen skall inte ha någon annan verksamhet.

Avsikten är att anmälnings- och kontrollförfarandet skall organiseras så att det kommer att likna det förfarande som för närvarande tillämpas vid individuell anmälan av skördeskador.

De uppgifter som behövs för skördeskadeskyddet hämtas för närvarande ur lantbruksregistret. Enligt förordningen (1968: 111) om uppgifter för lantbruksstatistiken, lantbrukets företagsregister och skördeskadeskyddet utgör uppgift för lantbruksstatistiken också anmälan för reglering av skördeskada.

Skall stiftelsen administrera skyddet behöver stiftelsen tillgång till motsvarande uppgifter. För lantbruksföretag inom skadedrabbade områden är det främst följande uppgifter som behövs, nämligen

- namn och adress,
- person- eller organisationsnummer,
- församlingsnamn och områdesidentifikation samt
- odlade grödor och arealerna för var och en av dem.

Även om huvudmannskapet för skördeskadeskyddet överförs från staten till LRF kommer dessa uppgifter också i fortsättningen att lämnas för lantbruksstatistiken och ingå i lantbrukets företagsregister.

Som framgår av vad jag tidigare har anfört behöver stiftelsen också tillgång till uppgifter om normskördar för ersättningsberäkningarna. LRF anser att för det framtida skördeskadeskyddet är det tillräckligt med en tredjedel av nuvarande antal provyttegårdar. Det blir därmed sannolikt de

krav statistikanvändare i övrigt ställer som främst kommer att vara styrande för hur omfattande skördeuppskattningarna behöver vara i framtiden.

Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden publicerade i juni 1982 Utredning om de objektiva skördeuppskattningarnas omfattning. Enligt denna utredning erfordrades, om man bortsåg från skördeskadeskyddets behov, åtminstone skördestatistik på länsnivå. Skördeuppskattningarna borde, menade man, kunna begränsas till hälften eller tredjedelen av nuvarande omfattning. Det kan nu bedömas som troligt att antalet skördeområden kan minskas från 420 till ca 100.

De uppgifter som stiftelsen mot bakgrund av vad jag nu nämnt kan behöva för administrationen av skyddet bör stiftelsen mot sedvanlig ersättning få tillgång till efter överenskommelse med SCB.

LRF har vidare framfört önskemål om att få anlita lantbruksnämnderna för arbete med rapportering av skadorna samt insamling och granskning av skadeanmälningarna. Jag anser att det arbetet bör få utföras av nämnderna på uppdragsbasis.

3.4 Finansiering

Medelsbehovet i det framtida skördeskadeskyddet är beroende av omfattningen av de skadetyper som ingår i skyddet samt valet av självriskenivå. LRF avser att i stort sett behålla den ambitionsnivå som gäller för de tillfälliga åtgärderna i nuvarande skydd. De sammanlagda årliga ersättningarna för dessa åtgärder har varit i genomsnitt 44 milj. kr. under den senaste tioårsperioden. Om utvintring m. m., som inte avses beaktas i det framtida skyddet, frånräknas har de årliga utbetalningarna varit knappt 30 milj. kr. Överslagsmässigt bedöms administrationskostnaderna bli ca 5 milj. kr. per år.

Det beräknade skadeutfallet och därmed också ersättningarna kommer att variera betydligt mellan olika år. Det är därför angeläget att skördeskadefonden är tillräckligt stor för att klara dessa variationer. Under senare år har fondens behållning minskat. Efter utbetalningarna för 1986 års skörd uppgår skördeskadefonden till ca 324 milj. kr. Det förutsätts att en uppbyggnad av fonden sker så att denna inom en 10-årsperiod kommer att uppgå till storleksordningen 500 milj. kr. i dagens penningvärde.

Till fonden bör tills vidare årligen föras ett belopp av 60 milj. kr. Detta är avsett att dels motsvara de årliga genomsnittliga utbetalningarna för ersättningar och administration, dels bygga upp fonden till erforderlig storlek. Avsättningen till fonden bör ske från de prisregleringsmedel som jordbruksnäringen tillförs enligt årliga riksdagsbeslut eller genom särskild skördeskadeavgift. Jordbrukets kompensationsram bör höjas med motsvarande belopp utan avräkning.

Enligt överenskommelsen mellan staten och LRF skulle stiftelsen få överta skördeskadefonden efter 1987 års skörd. Efter överläggningar under hösten 1987 mellan företrädare för regeringen och LRF har emellertid en överenskommelse träffats som innebär att fonden inte nu överförs till stiftelsen utan under en övergångsperiod av fem år kvarstår hos statens jordbruksnämnd. Fondens medel skall av jordbruksnämnden placeras på

samma sätt som regeringen har angivit för placeringen av övriga prisregleringsmedel. Nämnden skall efter rekvisition till stiftelsen utbetala de medel som erfordras för dess verksamhet.

Under övergångsperioden kommer ett arbete att pågå i syfte att nå en överenskommelse med LRF om en definitiv överföring av fonden vid periodens slut. I övrigt görs inga förändringar i förhållande till den tidigare överenskommelsen.

3.5 Effekter på den statliga förvaltningen

Som jag anført tidigare (avsnitt 3.3) kommer överföringen till LRF av huvudmannskapet för skördeskadeskyddet att medföra att dimensioneringen av skördeuppskattningarna blir mindre beroende av skördeskadeskyddet.

Enligt statistiska centralbyrån måste en ny områdesindelning vara färdig under hösten året före det skördeår då den skall användas, bl. a. beroende på den tid det tar för omarbetning av dataprogrammen. Urvalet av provyttegrändar måste också göras tidigt. Skördeuppskattningarna kan därför inte läggas om förrän fr. o. m. skördeåret 1989.

Intill omläggningen av skördeskadeskyddet den 1 juli 1988 bör såväl skördestatistiska nämnden som enheten för skördeskadeskydd finnas kvar och fullgöra sina uppgifter vad gäller 1987 års skörd samt förekommande avvecklingsarbete. Därefter bör såväl nämnden som kansliet kunna avvecklas. En mindre del av de uppgifter enheten för skördeskadeskydd har kan behöva utföras inom statistiska centralbyrån även främdeles, bl. a. gäller det slutförande av arbete som rör 1987 års skördeskador. Detta har beaktats i statistiska centralbyråns anslagsframställning.

Jordbruksnämnden bör kvarstå som huvudmyndighet för nuvarande statliga skördeskadeskydd till dess att det är avvecklat.

3.6 Lagstiftningsfrågor

Den stiftelse som för LRF:s räkning skall handha skyddet kommer att anförtros uppgifter som innebär myndighetsutövning. Enligt 11 kap. 6 § regeringsformen fordrar detta lagstöd. Jag föreslår att uppgiften överlämnas till stiftelsen i en särskild lag.

En fråga som bör uppmärksammas i det här sammanhanget är frågan om offentlighetsprincipens tillämpning på stiftelsen. Regeringen har i prop. 1986/87: 151 om ändringar i tryckfrihetsförordningen m. m. föreslagit en utvidgning av principens tillämpning utanför myndighetsområdet och då främst till sådana organ som handhar myndighetsutövning mot enskilda. Jag anser att stiftelsens verksamhet, i enlighet med de riktlinjer som redovisas i propositionen, bör omfattas av en sådan utvidgad offentlighet. Stiftelsen bör således föras upp i den bilaga till sekretesslagen som föreslagits i propositionen.

Det behov av sekretess hos stiftelsen som kan uppkomma på grund av att offentlighetsprincipen skall tillämpas tillgodoses i propositionen genom ett tillägg i 8 kap. 7 § sekretesslagen. En konsekvens av regleringen blir,

som också uttalar i propositionen, att inte bara handlingssekretess kommer att gälla utan också en motsvarande tystnadsplikt.

De föreslagna ändringarna i sekretesslagen skall inte träda i kraft förrän den 1 januari 1989.

Avsikten är emellertid att stiftelsen skall påbörja sin verksamhet redan under år 1988. Det behövs därför särskilda bestämmelser om tystnadsplikt för befattningshavare hos stiftelsen för tiden fram till den 1 januari 1989. Jag anser att sådana bestämmelser kan tas in i övergångsbestämmelserna till den särskilda lagen om beslutanderätt för stiftelser. De bör ges en begränsad tillämpningstid och inte gälla längre än till dess ändringarna i sekretesslagen träder i kraft.

Jag har i det föregående föreslagit att stiftelsen skall få tillgång till vissa uppgifter ur lantbrukets företagsregister. För dessa uppgifter råder enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980: 100) i viss utsträckning sekretess.

Förslagen i prop. 1986/87: 151 innebär också att de enskilda organ till vilka offentlighetsprincipen utsträcks blir att jämställa med myndigheter vid tillämpningen av sekretesslagen. Enligt 1 kap. 3 § sekretesslagen får sekretessbelagda uppgifter inte röjas för annan myndighet i andra fall än som anges i lagen eller i lag eller förordning till vilken lagen hänvisar. Detsamma gäller enligt 1 kap. 2 § då fråga är om att röja uppgifter för enskild. Av 14 kap. 1 § framgår emellertid såvitt avser uppgiftslämnande myndigheter emellan att även en föreskrift om uppgiftsskyldighet i en lag eller förordning till vilken någon uttrycklig hänvisning inte finns i sekretesslagen skall lända till efterrättelse. Någon motsvarande bestämmelse finns inte då det gäller uppgiftsskyldighet mot enskilda.

Jag anser att uppgiftsskyldigheten gentemot stiftelsen bör regleras i den särskilda lagen om beslutanderätt för stiftelsen. För att stiftelsen skall kunna administrera skörde-skadeskyddet behöver stiftelsen tillgång till uppgifter från statistiska centralbyrån redan under hösten 1988, dvs. innan stiftelsen enligt förslagen i prop. 1986/87: 151 blir att jämställa med myndighet. En särskild hänvisning till uppgiftsskyldigheten måste därför införas i sekretesslagen. Ett sådant tillägg har gjorts i 9 kap. 4 §.

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till

1. lag om beslutanderätt för Stiftelsen Lantbrukarnas skörde-skadeskydd,

2. lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100).

Förslaget under punkt 2 har upprättats i samråd med chefen för justitiedepartementet.

Lagförslagen är av sådan karaktär att de i och för sig ligger inom området för lagrådets granskning. Enligt min mening är förslagens beskaffenhet dock sådan att det inte är nödvändigt att höra lagrådet i ärendet.

4 Hemställan

Prop. 1987/88: 74

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

dels att anta inom jordbruksdepartementet upprättade förslag till

1. lag om beslutanderätt för Stiftelsen Lantbrukarnas skördeskadestydd,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100),

dels att

3. godkänna vad jag har förordat om det framtida skördeskadestyddet.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Arbetsgruppen för
utformning av det
nya skördeskadeskyddet

1987-04-21

Till
Statsrådet och chefen för
jordbruksdepartementet

Överföring av skördeskadeskyddet till LRF

Företrädare för regeringen och Lantbrukarnas förhandlingsdelegation träffade den 10 november 1986 principöverenskommelse om att Lantbrukarnas riksförbund (LRF) skall överta huvudmannaskapet för ett nytt skördeskadeskydd.

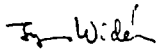
En för staten och LRF gemensam arbetsgrupp har haft uppdraget att närmare utreda och lägga förslag om utformningen av det nya skördeskadeskyddet. I arbetet har deltagit

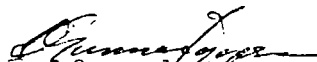
F generaldirektör Ingvar Widén, ordförande
Byrådirektör Bengt Olof Svensson, jordbruksdepartementet
Avdelningschef Frithiof Billström, SCB
Statistikchef Rune Tryggveson, SCB
Lantbruksdirektör Gunnar Jeppsson, lantbruksnämnden i Stockholms län
Lantbrukare Sune Huss, LRF
Lantbrukare Sture Jönsson, LRF
Lantbrukare Arne Lyngé, LRF
Direktör Viggo Fringel, LRF
Agronom Bengt-Erik Jansson, LRF

Som sekreterare har fungerat Gunnar Jeppsson och Bengt-Erik Jansson.

LRF har utarbetat en beskrivning av hur skördeskadeskyddet efter LRF:s övertagande skall se ut. Arbetsgruppen har tagit del av beskrivningen och funnit principerna för det föreslagna skyddet vara i överensstämmelse med överenskommelsen den 10 november 1986. Gruppen har inte tagit ställning till förslaget om skörderegleringskonto. Gruppen har utrett frågor av betydelse för omläggningen och genomförandet av det nya skördeskadeskyddet. Inom ramen för gruppens arbete har en överenskommelse träffats mellan staten och LRF om de villkor på vilka överförandet av huvudmannaskapet skall ske.

Arbetsgruppen får härmed överlämna sin rapport Överföring av skördeskadeskyddet till LRF. Därmed har arbetsgruppens uppdrag slutförts.

Ingvar Widén

Gunnar Jeppsson

ÖVERFÖRING AV SKÖRDESKADESKYDDET TILL LRF

Innehåll

- 1 ARBETSGRUPPENS UPPDRAG OCH TIDIGARE UTREDNINGS-
ARBETE
 - 1.1 Nuvarande skördeskadeskydd
 - 1.2 Nytt skördeskadeskydd
 - 1.3 Skördeskadeförsäkring
 - 1.4 Överläggningar och överenskommelse mellan
staten och LRF
- 2 UTFORMNING AV SYSTEM FÖR DET FRAMTIDA SKÖRDE-
SKADESKYDDET
 - 2.1 Utgångspunkter och överväganden
 - 2.2 Ersättningar vid totalskador
 - 2.3 Resultatreglering i jordbruket
 - 2.4 Statens övergripande ansvar
- 3 ANLITANDE AV STATLIGA ORGANS TJÄNSTER
 - 3.1 Lantbruksregistret
 - 3.2 Skördestatistik
 - 3.3 Skadebestämning
- 4 REFORMENS GENOMFÖRANDE
 - 4.1 Tidpunkt
 - 4.2 Överenskommelse m m
 - 4.3 Författningsändringar
- 5 EFFEKTER PÅ DEN STATLIGA FÖRVALTNINGEN
 - 5.1 Omläggning av den objektiva skördeuppskattningen
 - 5.2 Avveckling av nuvarande administration för
skördeskadeskyddet

BILAGA

Det framtida skördeskadeskyddet

1.1 Nuvarande skördeskadeskydd

Nuvarande skördeskadeskydd infördes år 1961. Skyddet består huvudsakligen av utbetalning av kontant ersättning som beräknas utifrån den enskilda gårdens grödfördelning och en för vart och ett av 420 skördeområden objektivt bestämd skörd. Skördeskadeskyddet är avsett att vara ett katastrofskydd varför självriskan satts förhållandevis hög. En närmare beskrivning av nuvarande skördeskadeskydd finns i Skördeskadeskyddet, principer och metoder, promemoria från SCB 1983:1.

Den till SCB knutna expertgruppen, skördestatistiska nämnden, och dess kansli har kontinuerligt verkat för att förbättra skördeskadeskyddets effektivitet. Den största samlade genomgången gjordes under första hälften av 1970-talet och resulterade i rapporten Bättre skördeskadeskydd (SCB 1975). Denna översyn ledde till förslag om att göra skördeskadeskyddet mer individuellt. Någon samlad, genomgripande förändring av skyddssystemet gjordes inte som resultat av skördestatistiska nämndens översyn. Vissa delar av förslagen har likväl efter hand genomförts. Bland dem kan nämnas individuellt beaktande av utvintringsskador, av totalskadad eller obärgad skörd samt skördeskador på sockerbeter. Utredningsarbete med sikte på ett bättre skyddssystem har fortsatt inom SCB och nya regler har successivt införts.

1.2 Nytt skördeskadeskydd

Regeringen tillsatte 1976 en parlamentarisk utredning för att se över hur jordbrukarnas trygghetsproblem skulle lösas vid intäktsbortfall till följd av större skördeskador. I direktiven angavs som utgångspunkt för utredningsarbetet att de enskilda jordbruksföretagarna alltså skulle kunna ha tillgång till ett skäligt ekonomiskt skydd mot förluster till följd av större skördeskador. Olika skyddssystem skulle förutsättningslöst prövas. Utredningen borde finna former för skyddet som var enkla och billiga att administrera och borde vidare eftersträva att jordbruket självt skulle administrera skyddet.

Utredningen om skördeskadeskydd avlämnade år 1979 sitt betänkande Nytt skördeskadeskydd, SOU 1979:53. Här presenterade utredningen två huvudalternativ, dels nuvarande områdesskydd med individuella kompletteringar, dels ett kombinerat låne- och bidragssystem. Man antydde även en övergångsform mellan nuvarande skydd och ett låne- och bidragssystem. Oavsett skyddssystem föreslogs staten alltså vara huvudman för skördeskadeskyddet.

Betänkandet remissbehandlades, men har inte föranlett något beslut från statsmakternas sida.

År 1983 tillkallade chefen för jordbruksdepartementet en sakkunnig att göra viss ytterligare utredning om skördeskadestyddets framtida utformning. Utredningsmannen redovisade resultatet av sitt arbete i promemorian Skördeskadeförsäkring, DsJo 1983:8.

I promemorian redovisades ett par olika former av individuell försäkring dels en med delvis lånefinansierad självrisk, dels en med erfarenhetsbaserad individuell tilläggspremie (experience rating-system). Huvudmannaskapet föreslogs överfört på försäkringsbolag. De löpande kostnaderna för skyddet skulle enligt utredaren övertas av jordbruket.

Promemorian remissbehandlades, men har ej föranlett beslut av statsmakterna.

1.4 Överläggningar och överenskommelse mellan staten och LRF

Fortsättningen av arbetet med en reformering av skördeskadestyddet har under tiden 1984-1986 skett i form av överläggningar vid skilda tillfällen mellan representanter för staten och LRF.

En principöverenskommelse om det framtida skördeskadestyddet nåddes den 10 november 1986 vid överläggningar mellan företrädare för regeringen och Lantbrukarnas förhandlingsdelegation. Denna skulle gälla under förutsättning av vederbörliga beslut av regeringen och riksdagen. Överenskommelsen innehöll följande.

Ett nytt skördeskadestydd införs om möjligt fr o m 1988 års skörd. LRF åtar sig huvudmannaskapet för ett nytt skördeskadestydd enligt följande principer.

Skördeskadefonden överförs i sin helhet till den nye huvudmannen efter 1987 års skörd. Om skördeskadorna delta år överstiger vad som är normalt skall staten och näringen dela på överskjutande belopp. Näringens framtida avsättningar och kostnader för skyddet får tas ut på marknaden. Fondmedlen får i fortsättningen placeras fritt.

Lantbruket ges frihet att utforma ett lämpligt skördeskadestydd. Detta skall vara tillgängligt för alla lantbrukare.

Skyddet skall vara utformat så att det tillförsäkrar jordbrukaren ett skäligt ekonomiskt skydd mot förluster till följd av större skördeskada.

Skyddet skall i princip omfatta alla jordbruksgrödor.

Staten kvarstår med ett övergripande ansvar för skördeskadorna som har karaktären av naturkatastrof.

Överenskommelsen innebar också att en gemensam arbetsgrupp skulle få i uppdrag att närmare utreda och lägga fram förslag om utformningen av det nya skördeskadeskyddet.

Prop. 1987/88:74

2.1 Utgångspunkter och överväganden

Den nyssnämnda överenskommelsen innebär att jordbruksnäringen själv tar över huvudmannaskapet för skördeskadeskyddet. Näringen skall vidare själv utifrån vissa utgångspunkter svara för utformning av skördeskadeskyddet, dess finansiering och administration. Denna reform ligger i linje med vad dåvarande jordbruksministern uttalade i direktiven år 1976 till utredningen om skördeskadeskydd.

LRF har därför - mot bakgrund av den träffade överenskommelsen - utformat ett nytt skördeskadeskydd. Vid val av skyddssystem har LRF byggt på erfarenheterna av hittillsvarande skördeskadeskydd samt det omfattande utredningsmaterial som presenterats under senare år. LRF har bl a gjort följande principiella överväganden.

Ett tillfredsställande skydd mot förluster till följd av större skördeskada är en viktig fråga för jordbrukarna. Samtidigt är det svårt att utforma ett ur alla synpunkter väl fungerande skydd. Önskemålet om ett skyddssystem där ersättningen står i överensstämmelse med skadan skall vägas mot möjligheterna att till en rimlig kostnad göra en riktig skadebestämning.

Effektiviteten i det nuvarande områdesskyddet har förbättrats under det senaste decenniet genom en individuell behandling av vissa skadetyper. En förutsättning för att det nuvarande systemet skall behållas är emellertid att skyddet årligen tillförs medel av storleksordningen 100 milj kr. Mot bakgrund av detta och med hänsyn till den kritik som riktats mot nuvarande skyddssystem har LRF studerat alternativa lösningar.

Ett alternativ till nuvarande skördeskadeskydd är en individuell skördeskadeförsäkring. En sådan försäkring är tekniskt genomförbar men är förknippad med stora kostnader. En individuell skördeskadeförsäkring bedöms utifrån amerikanska erfarenheter få mycket begränsad anslutning.

LRF har också studerat alternativet skörderegleringskonto och menar att ett sådant konto förbättrar möjligheterna att inom ett företag möta påfrestningarna vid skördeskador.

Olika lånesystem för att hjälpa lantbrukare att överbrygga skördeskadador har studerats vid tidigare utredningar. LRF anser att värdet av ett lånesystem begränsas av att många lantbrukare redan i dag har en hög skuldsättning.

LRF finner det mest näraliggande alternativet till nuvarande skördeskadeskydd vara ett skydd som begränsas till totalskadador. Därmed erhålles med relativt små administrationskostnader ett ersättningsystem när totalskadador på jordbruksgrödor inträffar. Jordbrukarna blir vid partiella skador hänvisade till att möta eventuella likviditetsproblem genom resultatutjämningsåtgärder och/eller genom tillfälliga lån. LRF anser det därför angeläget att jordbrukarna ges möjlighet att göra avsättningar till individuella skörderegleringskonton.

2.2 Ersättningar vid totalskadador

Det system för skördeskadeskydd som LRF avser att införa omfattar totalskadade arealer av grödor som ingår i jordbruksprisregleringen. Alla jordbruksföretag med mer än 5,0 ha åker har möjlighet att få ersättning vid totalskadador av viss storlek. Skyddsformen beskrivs i bilaga. I det följande återges huvuddragen.

Avsikten är att som skadeområden årligen avgränsa de geografiska områden där totalskadador har större omfattning. Endast inom dessa skadeområden skall ersättning kunna utgå. Jordbrukare får inom sådana områden anmäla arealer där skörden inte kan bärgas eller skadorna på skörden i fält är sådana att skörden måste kasseras. Skyddet gäller inte partiella skador och normalt inte heller utvintringsskadador och osådda arealer. Anmälnings- och kontrollförfarandet organiseras på liknande sätt som f n sker vid individuell anmälan av skördeskadador.

Beräkningen av skördeskadeersättningen sker individuellt för varje företag. Vid beräkning av skördeskadadan utgår man från totalskadad areal och normskördevärdet i området för den aktuella grödan. Skördeutfallet av andra grödor som odlas på företaget beaktas inte. Ersättningen beräknas som skördeskadadan på totalskadad areal minskad med en självrisk beräknad på gårdens totala normskördevärde. Viss minimistorlek på utbetald ersättning kan komma att bestämmas.

Frågan om självriskens nivå har övervägts. Det har inte varit möjligt att göra statistiska beräkningar av frekvensen av totalskadador eller av deras storlek vid enskilda företag. Det går därmed inte heller att utifrån viss självrisk beräkna genomsnittlig medelsåtgång eller vice versa. Vid det nya skyddets införande avser man tillämpa en självrisk av 20-25 %. Självrisken kan behöva vara olika stor i olika områden beroende på hur stor sannolikheten för totalskadador är. Även individuella variationer kan ifrågakomma.

Inventeringen av totalskadade arealer bör avslutas i så nära samband med skörden som möjligt. Utbetalningarna av ersätt-

ningar bör normalt ske under det aktuella skördeåret. Jordbrukare som inte är nöjd med ersättningsbeslut avses få möjlighet att få beslutet omprövat av särskild nämnd hos den nye huvudmannen.

Medelsbehovet i det framtida skördeskadeskyddet är beroende av omfattningen av de skadetyper som ingår i skyddet samt valet av självrisknivå. LRF avser att i stort sett behålla den ambitionsnivå som gäller för de tillfälliga åtgärderna i nuvarande skydd. Den del av ersättningarna som följt av dessa åtgärder har varit i genomsnitt 44 milj kr under den senaste tioårsperioden. Om utvintring m m, som inte avses beaktas i det framtida skyddet, frånräknas har de årliga utbetalningarna varit knappt 30 milj kr. Överslagsmässigt bedöms administrationskostnaderna bli ca 5 milj kr per år.

Det beräknade skadeutfallet och därmed också ersättningarna kommer att variera betydligt mellan olika år. Det är därför angeläget att skördeskadefonden är tillräckligt stor för att klara stora variationer i ersättningar mellan olika år. Under senare år har en väsentlig avtrappning av fonden skett. Efter utbetalningarna för 1986 års skörd uppgår skördeskadefonden till ca 324 milj kr. Det är angeläget att en uppbyggnad av fonden sker så att denna inom en 10-årsperiod kommer att uppgå till storleksordningen 500 milj kr i dagens penningvärde.

För skördeskadeskyddets finansiering övertar den nye huvudmannen skördeskadefonden efter 1987 års skörd. Hur detta i detalj skall gå till behandlar arbetsgruppen i avsnitt 4.2. Till fonden bör efter övertagandet tills vidare årligen föras ett belopp av 60 milj kr. Detta är avsett att dels motsvara de årliga genomsnittliga utbetalningarna för ersättningar och administration, dels bygga upp fonden till erforderlig storlek. Avsättningen till fonden bör ske från de prisregleringsmedel som jordbruksnäringen tillförs enligt årliga riksdagsbeslut eller genom särskild skördeskadeavgift. Jordbrukets kompensationsram höjs med motsvarande belopp utan avräkning. Kostnaderna för skördeskadeskyddet betalas från fonden.

LRF avser att inrätta en stiftelse som ansvarig huvdman för skördeskadeskyddet och fonden. Stiftelsen skall ledas av en styrelse med ett litet kansli som administrerar skördeskadeskyddet. Stiftelsen beslutar om skyddets omfattning och i vilka områden som inventering av totalskador skall ske. Stiftelsen köper till stor del tjänster för administrationen av skyddet.

Arbetsgruppen har diskuterat frågan om skattebefrielse för stiftelsen utifrån de riktlinjer LRF skisserat för övertagande av skördeskadeskyddet. Frågan har inte lösts nu. Det har förutsetts att den kan tas upp i samband med det särskilda avtal som skall träffas vid fondens överförande till stiftelsen.

Som nämnts i avsnitt 2.1 i det föregående har LRF vid uppbyggandet av det nya skördeskadeskyddet lagt vikt vid resultatutjämnande åtgärder vid partiella skördeskador. LRF har föreslagit att nuvarande generella områdesskydd skall ersättas med ett skörderegleringskonto efter mönster av skogskonto. Behovet av ett sådant konto skulle bortfalla om den sk skadetmetoden vid företagsbeskattning genomförs. En kortfattad beskrivning av LRF:s förslag till skörderegleringskonto finns i bilaga.

Om man såsom i LRF:s förslag till skördeskadeskydd endast får ersättning för större totalskador på skörden, finns givetvis ett behov av att inom företaget utjämna inkomsterna mellan år. Sådana möjligheter finns i viss mån genom reglerna i skattelagarna om avskrivning av inventarier, nedskrivning av lager och djur samt om resultatutjämningsfond. Ett skörderegleringskonto skulle ytterligare öka tryggheten vid större skördeskador.

Frågan om att införa möjlighet till skörderegleringskonto faller dock närmast inom det område som för närvarande utreds av företagskatteberedningen. Arbetsgruppen anser det lämpligast att frågan tas upp i denna beredning.

2.4 Statens övergripande ansvar

Skördeskadefonden kan vid mycket omfattande skördeföruster till följd av katastrofsituationer bli otillräcklig. Staten skall enligt överenskommelsen i november 1986 kvarstå med ett övergripande ansvar för skördeskador som har karaktären av naturkatastrof. I sådana situationer har LRF rätt att ta upp överläggningar i frågan med staten. Arbetsgruppen har avstått från att precisera sig närmare på denna punkt, eftersom det inte är möjligt att förutse alla tänkbara fall.

För att administrera det framtida skördeskadeskyddet har den nye huvudmannen behov av uppgifter och tjänster från bl a statliga organ. Det gäller uppgifter ur lantbruksregistret, viss skördestatistik samt medverkan vid skadebestämning.

3.1 Lantbruksregistret

För lantbruksföretag som befinner sig i skadedrabbade områden behöver huvudmannen - såvitt nu kan bedömas - tillgång till följande uppgifter från lantbruksregistret.

- person/organisationsnummer
- församlingsnamn/områdesidentifikation
- namn, adress och telefonnummer
- uppgift om vilka grödor som odlas på gården och arealerna för var och en av dem

Arbetsgruppen föreslår att skyddets huvudman får rätt att ta del av de uppgifter ur lantbruksregistret som erfordras för skördeskadeskyddet. Utskrift av uppgifterna exempelvis på anmälningssblanketter bör SCB göra på uppdragsbasis. Gruppen förutsätter härvid att uppgifter om bl a arealer av odlade grödor kommer att samlas in årligen från företaget med mer än 5,0 ha åker.

3.2 Skördestatistik

Som framgår av beskrivningen i det föregående behövs uppgifter om normskördar för ersättningsberäkningarna. LRF anser att för det framtida skördeskadeskyddet är det tillräckligt med en tredjedel av nuvarande antal provyttegårdar. Det blir därmed sannolikt de krav statistikanvändare i övrigt ställer som främst kommer att vara styrande för hur omfattande skördeuppskattningarna behöver vara i framtiden.

Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden publicerade i juni 1982 Utredning om de objektiva skördeuppskattningarnas omfattning. Enligt denna utredning erfordrades, om man bortsåg från skördeskadeskyddets behov, åtminstone skördestatistik på länsnivå. Skördeuppskattningarna borde, menade man, kunna begränsas till hälften eller tredjedelen av nuvarande omfattning. Det kan nu bedömas som troligt att antalet skördeområden kan minskas från 420 till ca 100.

Arbetsgruppen utgår från att SCB kommer att närmare utreda statistikbehovet i samråd med den nye huvudmannen och övriga statistikanvändare samt redovisa resultaten härav i sin anslagsframställning.

Huvudmannen för skördeskadeskyddet kommer att behöva köpa tjänster vad gäller rapportering av skador och granskning av skadeanmälningar. LRF har ansett det fördelaktigt att därvid anlita lantbruksnämnderna. Arbetsgruppen föreslår att huvudmannen för skyddet får köpa tjänster av nämnderna för bl a

- inrapportering av skadeområden,
- granskning av lantbrukarnas ansökningar om skördeskadeersättning.

Överenskommelse i denna fråga får träffas mellan huvudmannen för skyddet och lantbruksstyrelsen.

4.1 Tidpunkt

Enligt överenskommelsen med företrädare för regeringen skall LRF om möjligt fr o m 1988 års skörd svara för ett nytt skördeskadeskydd.

Arbetsgruppen har gått igenom förutsättningarna för att vid angiven tidpunkt genomföra reformen. LRF har förklarat sig kunna överta skördeskadeskyddet fr o m 1988 års skörd, om principbeslut i frågan fattas av riksdagen under innevarande vårsession.

SCB, som svarar för huvuddelen av arbetet med nuvarande skördeskadeskydd, anser det angeläget att omläggningen av skyddet verkligen blir genomförd vid den angivna tidpunkten. Man bedömer att det blir mycket svårt att behålla personal i erforderlig omfattning vid SCB:s enhet för skördeskadeskydd längre än till sommaren 1988, sedan beslut om avveckling fattats.

Arbetsgruppen föreslår att den preliminärt angivna tidpunkten för reformen, dvs fr o m 1988 års skörd, fastställs.

Efter statens utbetalningar för 1987 års skörd skall skördeskadefonden överföras till den nye huvudmannen. Arbetsgruppen föreslår att staten den 30 juni 1988 överför behållningen i skördeskadefonden med undantag för ett belopp som beräknas för återstående utbetalningar av ersättningar och behovsprövade bidrag till följd av 1987 års skördeskadador. Sedan dessa utbetalningar avslutats överförs även eventuellt kvarstående medel i fonden.

4.2 Överenskommelse m m

Skördeskadeskyddet kommer att finansieras av skördeskadefonden samt av medel inom jordbruksprisregleringen eller särskilda avgifter som tas upp i anslutning till jordbruksprisregleringen. Dessa medel är med hänsyn till sin karaktär att betrakta som statliga medel. En förutsättning för att den av LRF inrättade juridiska person, som skall svara för skördeskadeskyddet, skall kunna disponera dessa medel är ett medgivande i lag. Arbetsgruppen föreslår att den nye huvudmannen genom en sådan lagbestämmelse ges rätt att disponera nämnda medel och utbetala ersättningar för skördeskadador.

En överenskommelse mellan staten och LRF om det nya skördeskadeskyddet av följande innehåll har träffats.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och staten är överens om att genom en särskild juridisk person, som LRF har ett avgörande inflytande över och som endast har detta ändamål, skall vara huvudman för ett nytt skördeskadeskydd för om 1988 års skörd, om följande förutsättningar och villkor uppfylls.

1. Skördeskadeskyddet skall vara utformat enligt de riktlinjer som redovisas i bilaga, avsnitt 2.1 och 2.2, till denna överenskommelse. Detta innebär bl a att skyddet väsentligen är ett individuellt totalskadeskydd samt att det är öppet för alla jordbrukare med mer än 5,0 ha åker.
2. Den nye huvudmannen ges tillgång till sådana uppgifter ur lantbruksregistret som erfordras för att administrera skördeskadeskyddet. Uppgifterna skall behandlas med föreskriven sekretess.
3. Skördeskadeskyddets huvudman får mot ersättning anlita statistiska centralbyrån och lantbruksnämnderna för uppgifter inom skördeskadeskyddets ram.
4. Skördeskadeskyddet finansieras genom prisregleringsmedel som jordbruksnäringen tillförs enligt årliga riksdagsbeslut eller genom särskild statlig skördeskadeavgift inom ett årligt belopp som f n beräknas till ca 60 milj kr. Omprövning av beloppets storlek kan aktualiseras, när fonden fått avsedd storlek, i samband med överläggningar om prisregleringen på jordbrukets produkter. Jordbrukets kompensationsram skall således fr o m den 1 juli 1988 höjas med motsvarande belopp utan avräkning. Medlen tillförs den fond som enligt punkt 5 överförs till huvudmannen för skyddet.
5. Genom ett särskilt avtal överför staten per den 30 juni 1988 till huvudmannen för skyddet behållningen i skördeskadefonden med undantag av det belopp som behövs för återstående utbetalningar av ersättningar och behovsprövade bidrag till följd av 1987 års skördeskador. Så snart dessa utbetalningar avslutats överförs även eventuellt kvarstående medel. De medel som enligt punkterna 4 och 5 överförts till skyddets huvudman skall användas för det nya skördeskadeskyddet.
6. Om utbetalda ersättningar och behovsprövade bidrag till följd av skördeskador år 1987 överstiger 90 milj kr skall staten och jordbruksnäringen vardera tillföra skördeskadefonden hälften av överskjutande belopp. Näringens bidrag får täckas inom ramen för de prisregleringsmedel som jordbruket tillförs.

7. Staten skall ha ett övergripande ansvar vid skördeskador av naturkatastrofkaraktär som drabbar stora områden. I sådana situationer har LRF rätt att ta upp överläggningar med staten.
8. Väsentliga ändringar i grunderna för skördeskadeskyddet kräver regeringens medgivande.

Kommentarer till överenskommelsen

Som framgår av avsnitt 2.2 avser LRF att inrätta en stiftelse som skall handha skördeskadeskyddet.

1. Avsikten är inte att skördeskadeskyddets utformning i detalj skall låsas till beskrivningen i bilagan. Se även punkt 8 i överenskommelsen.

Den nedre gränsen för brukningsenhet, 5,1 ha åker, ansluter till tidigare utredningars förslag. Den är också en gräns som tillämpas i jordbruksstatistiken. Odlingen av jordbruksgrödor vid enheter med högst 5,0 ha åker ger sällan något större bidrag till försörjningen.

3. Se avsnitt 3 i det föregående.
4. Se avsnitt 2.2 i det föregående.
5. Denna punkt reglerar hur och när skördeskadefonden skall föras över till den nye huvudmannen. Avsikten är att inför överförandet av fonden ett avtal skall träffas mellan staten och den stiftelse som skall vara huvudman för skyddet.
6. Enligt principöverenskommelsen i november 1986 skall, om 1987 års skördeskador överstiger vad som är normalt, staten och näringen dela på överskjutande belopp.

För att precisera detta har arbetsgruppen beräknat de genomsnittliga utbetalningarna (exkl administration) för de tio skördeåren 1976 - 1985. De uppgick till 88 540 000 kr räknat i 1986 års penningvärde. Med stöd av denna beräkning föreslår arbetsgruppen att, om utbetalningarna till följd av skördeskador 1987 överstiger 90 milj kr, staten och jordbruksnäringen skall tillföra skördeskadefonden hälften vardera av överskjutande belopp.

7. Arbetsgruppen har avstått från närmare precisering, eftersom det inte är möjligt att förutse alla tänkbara fall.

8. Exempel på väsentliga ändringar i grunderna för skördeskadeskyddet

- stora ambitionsnivåändringar
- ändring till annan skyddsform
- ändrad arealgräns, t ex från 5 till 10 ha

4.3 Författningsändringar

Vid sidan av en lag med bemyndigande för den nye huvudmannen för skördeskadeskyddet att besluta om ersättning fordras vissa författningsändringar. Sålunda behövs exempelvis ändringar i förordningen (1968:111) om uppgifter för lantbruksstatistiken, lantbrukets företagsregister och skördeskadeskyddet samt vissa instruktionsändringar.

5.1 Omläggning av den objektiva skördeuppskattningen

Såsom redovisas i avsnitt 3.2 räknar arbetsgruppen med att den objektiva skördeuppskattningen skall finnas kvar även efter omläggningen av skördeskadeskyddet. Däremot blir dimensioneringen av uppskattningarna mindre beroende av skördeskadeskyddet. Det bedöms som troligt att antalet skördeområden kommer att minska från 420 till ca 100. Antalet provytegårdar per skördeområde kommer enligt SCB att behöva öka något när områdena blir större. Vissa delundersökningar inom uppskattningarnas ram kan behöva behållas i nuvarande omfattning.

Kostnaderna för de objektiva skördeuppskattningarna är för SCB:s del ca 24 milj kr och för lantbruksnämndernas del (provyteledarna) ca 3,5 milj kr per år. SCB:s kostnader kommer med den tilltänkta bantningen sannolikt att minska med 40 %. Denna uppgift är hämtad ur den i avsnitt 3.2 nämnda utredningen av lantbruksekonomiska samarbetsnämnden. Kostnaderna för provyteledarna uppskattas minska med 30 à 35 %. De totala besparingarna i de objektiva skördeuppskattningarna för SCB och lantbruksverket tillsammans blir då ca 11 milj kr. Dessa frågor bör mera ingående tas upp i resp myndigheters anslagsframställningar.

Enligt SCB måste en ny områdesindelning vara färdig under hösten året före det skördeår då den skall användas, bl a beroende på den tid det tar för omarbetning av dataprogram och att urvalet av provytegårdar måste göras tidigt. SCB anser att skördeuppskattningarna därför inte bör läggas om förrän fr o m skördeåret 1989. Arbetsgruppen har ingen erinran mot detta.

5.2 Avveckling av nuvarande administration för skördeskadeskyddet

Statens jordbruksnämnd är den myndighet som för närvarande har huvudansvaret för skördeskadeskyddet. Det praktiska arbetet med skyddets ledning ligger emellertid endast till en mindre del hos jordbruksnämnden. Endast en del av ett årsverke ägnas denna uppgift. Omläggningen påverkar alltså jordbruksnämnden mycket litet.

Huvuddelen av skördeskadeskyddets administration ligger hos SCB. Inom avdelningen för areell statistik sköts detta arbete av enheten för skördeskadeskydd. Denna enhet är samtidigt kansli åt skördestatistiska nämnden. Årskostnaderna för denna enhet uppgår till drygt 4 milj kr.

Intill omläggningen av skördeskadeskyddet den 1 juli 1988 bör såväl skördestatistiska nämnden som enheten för skördeskadeskydd finnas kvar och fullgöra sina uppgifter vad gäller 1987 års skörd samt förekommande avvecklingsarbete. Därefter bör såväl nämnden som kansliet kunna avvecklas. En mindre del av de uppgifter enheten för skördeskadeskydd har kan behöva utföras inom SCE även framdeles. Bl a gäller det slutförande av arbete som rör 1987 års skördeskador. Det bör beaktas vid omorganisationen och vid anslagstilldelningen. Arbetsgruppen förutsätter att hithörande frågor tas upp i SCE:s anslagsframställning för 1988/89.

Jordbruksnämnden kvarstår som huvudmyndighet för nuvarande statliga skördeskadeskydd till dess att det är avvecklat.

LANTBRUKARNAS RIKSFÖRBUND

Förhandlingsavdelningen

1987-04-07

DET FRAMTIDA SKÖRDESKADESKYDDET

Innehållsförteckning

1. Bakgrund
2. Ersättningen vid totalskador
 - 2.1. Omfattning
 - 2.2. Utformning
 - grundläggande princip
 - bestämning av skadan
 - självrisk
 - beräkning av ersättning
 - underlag för beräkningarna
 - tidpunkt för utbetalning
 - besvärsgöranden
 - 2.3. Medelsbehov och finansiering
 - medelsbehov
 - finansiering
 - 2.4. Administration
3. Skörderegleringskonto

1. Bakgrund

Ett tillfredsställande skydd mot skördeskador är en viktig fråga för jordbrukarna. Samtidigt är det svårt att utforma ett ur alla synpunkter bra skydd. Jordbrukarnas önskemål om ett skydd där ersättningen står i överensstämmelse med skadan skall vägas mot möjligheterna att till en rimlig kostnad göra en riktig skadebestämning.

Effektiviteten i det nuvarande områdesskyddet har förbättrats genom en individuell behandling av vissa skadetyper. Ytterligare förbättringar har också föreslagits av Skördestatistiska nämnden vad gäller beräkningarna av normskörd och skördevariationer.

En förutsättning för att det nuvarande systemet skall bibehållas är emellertid att skyddet årligen tillförs medel av i storleksordningen 100-120 Mkr. Mot bakgrund av detta och med hänsyn till den kritik som riktats mot skördeskadeskyddet har LRF studerat olika alternativa skyddssystem.

LRF har därvid funnit att det mest näraliggande alternativet till det nuvarande skördeskadeskyddet är ett begränsat skydd vid totalskador. Det innebär ett system som omfattar vissa av de skador vilka för beaktas genom tillfälliga åtgärder. Huvuddragen i det nya skördeskadeskyddet beskrivs i det följande.

2. Ersättningen vid totalskador

2.1 Omfattning

Det framtida skördeskadeskyddet beräknas omfatta samtliga jordbruksföretag med mer än 5 ha åkermark.

De grödor som förutsätts ingå i skyddet är

Höstvete	Fabrikspotatis
Vårvete	Socketbetor
Råg	Oljeväxter
Korn	Blandsäd
Havre	Foderarter, m m
Vall	Vallfrö
Matpotatis	Grönfoder

I skyddet ingår inte konservärter, bruna bönor, foderrotfrukter, spånadsväxter m fl icke jordbruksreglerade grödor. Trädgårdsodlingar eller fältmässiga odlingar av köksväxter, frukträd och bärbuskar omfattas inte heller. Skyddet omfattar inte mindre odlingar av en gröda, t ex potatis. Liksom i det nuvarande skyddet bör potatisodlingen vara minst 0,5 ha för att ingå i skyddet. Skyddet bör omfatta företag där jordbruksproduktionen har väsentlig ekonomisk betydelse.

Skyddet ger jordbrukare möjlighet att anmäla arealer där skörden totalskadats. Skyddet omfattar obärgade arealer och fältskador som innebär att skörden måste kasseras. En närmare anpassning av skyddets omfattning sker varje år till den aktuella skördesituationen. Skyddet begränsas geografiskt till områden med stora totalskador. En förutsättning för att ersättning skall utgå är att lantbrukaren följt god lantbrukarsed och vidtagit nödvändiga åtgärder för att begränsa skadornas omfattning. Skyddet gäller inte partiell skördenedsättning. Skyddet omfattar inte heller t ex utvintringsskador på höstsådda grödor och osådda arealer.

Den exakta omfattningen av skyddet kommer att övervägas närmare vid detaljutformningen av systemet.

2.2. Utformning

Det framtida skördeskadeskyddet omfattar totalskadade arealer. Beräkningen av skördeskadeersättningen sker individuellt för varje företag. Vid beräkning av skördeskadan utgår man från totalskadad areal och normskördevärdet i området för den aktuella grödan. Skördeutfallet av andra grödor som odlas på företaget beaktas inte. Ersättningen beräknas som skördeskadan på totalskadad areal minskad med en självrisk beräknad på gårdens totala normskördevärde för de grödor som ingår i skyddet.

Bestämning av skadan. Skadan på oskördad areal värderas i princip till normskördevärdet minskat med utblivna bärgningskostnader.

Skadan på areal med kasserad gröda värderas till normskördevärde.

En förändring av skördeskadeskyddet till att bara omfatta totalskador ändrar förutsättningarna för beräkningen av företagens självrisk.

Den nuvarande självriskberäkningen är utformad så att skyddet i princip alltid täcker lika stor del av risken. Denna likformighet har uppnåtts genom att självrisken gjorts direkt proportionell mot skördevariationen för varje företag. En avstämning sker så att självrisken blir 15,5 procent i medeltal för hela riket. I ett individuellt skydd motsvarar det en självrisk på ca 23 proc.

När skyddet begränsas till totalskador blir den nuvarande självriskberäkningen inte lika relevant. En totalskada är en extrem situation som påverkat beräkningarna men om nuvarande självriskberäkningar bibehålls kommer den att påverkas av faktorer som inte entydigt kan kopplas till sannolikheten för att ett företag drabbas av en totalskada. Befintligt statistiskt material tillåter inte beräkning av frekvens av totalskador eller av deras variation över tiden för enskilda företag. Därmed går det heller inte att utifrån viss självrisk beräkna en teoretisk medelsåtgång eller vice versa.

I ersättningsberäkningen tas inte hänsyn till skörden av andra grödor på gården. Mot bakgrund av den förenkling som det medför förefaller det rimligt att även självriskberäkningen förenklas. Inledningsvis bör en generell självrisk på 20-25 proc tillämpas. Självrisken kan komma att justeras beroende på skadeutfallet. Eventuellt kan självrisken behöva vara olika stor i olika områden beroende på sannolikheten för totalskador i området. En individualisering kan eventuellt också behöva tillämpas allt efter storleken och frekvensen av tidigare utbetalningar från skyddet.

Vid ersättningsberäkningarna utgår man från företagets uppgifter om odlade och totalskadade arealer av olika grödor. Uppgifterna om odlad areal har företagaren lämnat till lantbruksregistret i juni. I anslutning till skörden lämnar företagen uppgifter om totalskadade arealer i de områden som förklarats skadedrabbade.

Företagets areal av totalskadade grödor multipliceras med normskördevärdet (med eventuella avdrag) för området. Summan för de olika grödorna ger den totala skördeskadan för företaget. Den beräknade skördeskadan minskas därefter med företagets självrisk som utgör viss procentandel (20-25 proc) av gårdens totala normskördevärde. Uppgifter om normskördar för nuvarande skördeområden kommer efter något år inte att finnas tillgängliga. Man blir i stället hänvisad till uppräknig av dessa normskördar med hjälp av trendutvecklingen för större geografiska områden. Uppgifterna kan eventuellt helt få grundas på normskördar för ett mindre antal skördeområden.

Ersättningen utgör skillnaden mellan skadan och självrisken. En miniminivå på utbetalat belopp kan komma ifråga.

Underlaget för beräkningarna hämtas från lantbruksregistret och SCBs skördestatistik. Uppgifter om aktuella priser hämtas från bl a jordbruksnämnden.

För lantbruksföretag som befinner sig i skadedrabbade områden behövs följande uppgifter från lantbruksregistret

Prop. 1987/88: 74

- person/organisationsnr
- församlingsnamn/områdesidentifikation
- namn, adress och telefonnr
- uppgifter om vilka grödor som odlas på gården och arealerna för var och en av dem

Skördestatistik erfordras för de jordbruksområden som SCB utvecklar för skördestatistiken för följande grödor

Höstvete	Vallskörd
Vårvete	Matpotatis obev
Råg	Matpotatis bev
Korn	Fabrikspotatis obev
Havre	Fabrikspotatis bev
Höstraps	Socketbetor
Vårrops	Foderärter m m
Höstrybs	
Vårrybs	

Det får förutsättas att SCB gör normskördeberäkningarna enligt en metod som ger sannast möjliga skattning av normskörden.

Statistikbehovet kommer att utredas närmare i samråd med SCB.

Tidpunkt för utbetalning. Inventering av totalskadade arealer bör avslutas i så nära samband med skörden som möjligt. Utbetalningarna av ersättningar bör normalt ske under det aktuella skördeåret.

Överklagande sker i det nuvarande systemet genom talan mot ersättningsbesked hos regeringen. Ändringen av huvudmannaskapet medför också en annan besvärсорörning. En särskild granskningsnämnd bör tillsättas där jordbrukaren kan få sin ersättning prövad.

2.3. Medelsbehov och finansiering

Medelsbehovet till det framtida skördeskadestycket är beroende av omfattningen av de skadetyper som ingår i skyddet samt valet av självrisknivå. Underlag saknas för att på samma sätt som i områdesskyddet göra en teoretisk beräkning av medelsbehovet. En rimlig utgångspunkt är att ambitionsgraden är densamma som gällt för de tillfälliga åtgärderna i det nuvarande skyddet. Utbetalningarna till följd av de tillfälliga åtgärder som vidtagits inom ramen för det existerande skyddet har varit i genomsnitt 44 Mkr i 1986 års priser under den senaste tioårsperioden. Då ingår en del åtgärder som inte kommer att ingå i det framtida skyddet, t ex utvintringsskador och skador till följd av osådda arealer. Om dessa skadetyper frånräknas har utbetalningarna varit ca 30 Mkr till följd av de tillfälliga åtgärderna.

Det beräknade skadeutfallet och därmed också ersättningarna kommer att variera betydligt mellan olika år. Det är därför angeläget att skördeskadefonden är tillräckligt stor för att klara stora variationer i ersättningar mellan olika år. Under senare år har en väsentlig avtappning skett av fonden. Det är därför angeläget att en uppbyggnad av fonden sker så att fonden efter tio år uppgår till i storleksordningen 500 Mkr (uttryckt i dagens prisnivå).

Någon detaljerad beräkning av kostnaderna för administration har ännu inte gjorts. Överslagsmässigt har kostnaderna bedömts bli ca 5 Mkr.

Skördeskadefonden överförs i sin helhet till den nye huvudmannen efter 1987 års skörd. Fonden förvaltas på samma villkor som hittills, vilket innebär att såväl fondförmögenhet som fondavkastning befrias från beskattning. Utbetalningar från skyddet beskattas hos lantbrukaren. Fonden får i fortsättningen placeras fritt för att öppna högsta möjliga avkastning. Kostnaderna för skördeskadeskyddet betalas av fonden.

Skyddet finansieras i första hand av de prisregleringsmedel som jordbruksnäringen disponerar enligt årliga riksdagsbeslut eller genom särskild skördeskadeavgift enligt den modell som tillämpats tidigare. Till fonden förs årligen ett belopp som svarar mot kostnaderna för skyddet, vilka för närvarande beräknas till 60 Mkr. Jordbrukets kompensationsram höjs utan avräkning med motsvarande belopp.

2.4. Administration

Det förenklade skördeskadeskyddet bör i huvudsak kunna administreras efter samma principer som för de tillfälliga åtgärderna i nuvarande skydd.

En central enhet/stiftelse inrättas som ansvarig för skyddet och huvudman för skördeskadefonden. Organisationen bör bestå av en styrelse och ett litet kansli som ansvarar för skyddets uppläggning och funktion. Enheten beslutar om skyddets omfattning och i vilka områden som inventering av totalskador skall ske. Enheten köper tjänster för administration av hela eller delar av följande uppgifter

- rapportering av skadeområden till den centrala enheten
- framställning och distribution av anmälningsblanketter
- granskning och kontroll av lantbrukarnas ansökningar om skördeskadeersättning (lantbruksnämnderna).
- beräkning och utbetalning av skördeskadeersättningar
- förvaltning av skördeskadefonden

Behovet av tjänster kommer att variera mellan olika år beroende på totalskadornas omfattning. Arbetsinsatsen kommer att vara koncentrerad till skördeperioden.

3. Skörderegleringskonto

En begränsning av skördeskadeskyddet till totalskador innebär att jordbrukare i andra skadesituationer i princip kommer att stå utan skydd. I samband med att huvudmannskapet ändras bör det generella områdeskyddet därför ersättas med ett skördereglerings-system som ger jordbrukarna möjligheter att genom avsättningar till ett eget konto förbättra möjligheterna att inom företaget möta de påfrestningar som följer av en skördeskada. På så sätt kan resultatet ett bra skördeår användas för att klara sämre skördeår.

För att skörderegleringskonto skall bli ett verkningfullt komplement till ett katastrofskydd bör reglerna för avsättning till konto göras mycket enkla. Samma principer som för skogskonto bör kunna tillämpas, vilket i detta fall innebär att

- jordbrukare ges möjlighet att göra avsättning i bank på särskilt skörderegleringskonto
- jordbrukaren avgör själv storleken på det belopp han önskar avsätta på kontot
- den totala avsättningen till kontot begränsas eventuellt till gårdens totala normala produktionsvärde
- jordbrukaren bör själv kunna avgöra när uttag från kontot skall ske. Uttaget belopp upptas till beskattning.

Behovet av ett regleringskonto bortfaller vid ett eventuellt genomförande av den s k staketmodellen för företagsbeskattning. Förslaget bygger på att i verksamheten uppkommen vinst som företagaren låter stå kvar i verksamheten, endast skall beskattas med en lågprocentig proportionell statlig skatt (10 proc på sparade vinstmedel). Vinst som näringsidkaren tar ut beskattas som vanligt. Den statliga kommitté som presenterat förslaget har inte tagit ställning till om det är lämpligt att införa en staketmetod vid företagsbeskattning eller inte. I avvaktan på ett slutligt ställningstagande till staketmetoden bör möjligheten med skörderegleringskonto öppnas för lantbrukare.

